

Historia i społeczeństwo

Podstawa programowa kształcenia ogólnego ogłoszona w rozporządzeniu MEN z dnia 23.12.2008 r.

Numer ewidencyjny w wykazie MEN: 659/2/2014

Podstawa programowa przedmiotu historia i społeczeństwo zakłada realizację **wątku obowiązkowego: *Ojczysty Panteon i ojczyste spory*** oraz co najmniej trzech wątków tematycznych lub chronologicznych.

Dopuszcza się realizację **wątku zaproponowanego przez nauczyciela.**

Podstawa programowa zawiera propozycję **9 wątków tematycznych i 5 epokowych.**

120 godzin na realizację programu, np. w klasach 2 i 3 (3 godziny tygodniowo i 1 godzina tygodniowo).

Podręczniki:

1. Europa i świat.
2. Język, komunikacja i media.
3. Kobieta i mężczyzna, rodzina.
4. Nauka.
5. Swojskość i obcość.
6. Gospodarka.
7. Rządzący i rządzeni.
8. Wojna i wojskowość.
9. Ojczysty Panteon i ojczyste spory – **wątek obowiązkowy.**

Rozkład materiału

Ojczysty Panteon i ojczyste spory

Lp.	Temat lekcji	Treści	Oczekiwane osiągnięcia Uczeń:	Liczba godzin	Odniesienia do podstawy programowej Uczeń:
Tak jak Grecy i Rzymianie					
1	Greccy bohaterowie	1. W starożytnej Grecji 2. Wojna trojańska 3. Wojny z Persami 4. Niezgoda, która	– wymienia cechy charakterystyczne antycznej cywilizacji greckiej – przedstawia antyczne wzory bohaterstwa na przykładzie <i>Iliady</i>	1	A.9.1 <i>charakteryzuje, na wybranych przykładach, antyczne wzory bohaterstwa,</i>

		rujnuje	Homera – charakteryzuje postawy antycznego żołnierza i obrońcy ojczyzny na przykładzie wojen grecko-perskich – omawia skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego – opisuje recepcję bitew pod Maratonem i Termopilami w kulturze		<i>żołnierza i obrońcy ojczyzny oraz ich recepcję w polskiej myśli politycznej, tradycji literackiej oraz edukacyjnej późniejszych epok.</i>
2	Polskie Termopile	1. Polski Leonidas 2. Bitwa pod Zadwórzem 3. Bohaterowie spod Wizny i Monte Cassino	– wyjaśnia, kto i dlaczego zyskał miano polskiego Leonidasa – przedstawia motyw Termopil i jego znaczenie w polskiej literaturze – opisuje przebieg i znaczenie bitwy pod Zadwórzem oraz wyjaśnia jej symbolikę – przedstawia bitwy pod Wizną i Monte Cassino jako symboliczne oraz historyczne nawiązania do greckich Termopil – omawia i ocenia znaczenie popularyzowania wiedzy o wydarzeniach historycznych za pomocą współczesnych środków przekazu	1	<i>A.9.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach, antyczne wzory bohaterstwa, żołnierza i obrońcy ojczyzny oraz ich recepcję w polskiej myśli politycznej, tradycji literackiej oraz edukacyjnej późniejszych epok.</i>
3	Republika rzymska – państwo obywateli	1. Republika rzymska 2. Rzymski obywatel – patriota 3. Kryzys republiki 4. Upadek republiki.	– przedstawia cechy charakterystyczne republiki rzymskiej – omawia cechy rzymskiego obywatela – patrioty na przykładzie Cyncynata – wyjaśnia zależności między kryzysem republiki rzymskiej a upadkiem cnót obywatelskich – analizuje możliwość zastosowania obywatelskich wzorców obowiązujących w starożytnej republice rzymskiej w	1	<i>A.9.2 charakteryzuje antyczny wzorzec obywatela oraz jego recepcję w polskiej myśli i praktyce politycznej późniejszych epok.</i>

			dzisiejszych czasach		
4	Polski patriotyzm na przestrzeni wieków	1. Patriotyzm w przeszłości 2. Święta narodowe 3. Patriotyzm dziś	– przedstawia zmiany w rozumieniu pojęcia <i>patriotyzm</i> w Polsce na przestrzeni dziejów – wskazuje wydarzenia, które miały wpływ na rozwój polskiego patriotyzmu – charakteryzuje postawy patriotyczne w Polsce na przestrzeni dziejów – omawia mity związane z polskim patriotyzmem – wymienia polskie święta narodowe – wyjaśnia, czym charakteryzuje się współczesny patriotyzm i podaje jego przykłady	1	<i>A.9.2 charakteryzuje antyczny wzorzec obywatela oraz jego recepcję w polskiej myśli i praktyce politycznej późniejszych epok.</i>
Za panowania Piastów i Jagiellonów					
1	Jak rządili pierwsi Piastowie	1. Dynastia Piastów 2. Pierwszy król Polski 3. Spory o tron i kryzys państwa Piastów 4. Od odbudowy do podziału państwa Piastów	– lokalizuje w czasie panowanie dynastii piastowskiej – wyjaśnia, jakie przesłanki umożliwiły Bolesławowi Chrobremu sięgnięcie po koronę królewską – omawia sytuację wewnętrzną w państwie piastowskim w XI w. i jej wpływ na pozycję władcy – przedstawia cechy charakterystyczne panowania Kazimierza Odnowiciel, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego – porównuje oraz ocenia koncepcje polityczne Bolesława Chrobrego, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego	1	<i>B.9.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach, koncepcje polityczne władców z dynastii piastowskiej.</i>
2	Ostatni Piastowie	1. Drogi do	– przedstawia cechy charakterystyczne	1	<i>B.9.1 charakteryzuje, na</i>

	na tronie polskim	zjednoczenia 2. Metropolia na straży jedności 3. Panowanie Kazimierza Wielkiego 4. Zmiana dynastii w Polsce	rozbicia dzielnicowego w Polsce piastowskiej – omawia przyczyny i etapy jednoczenia ziem polskich – opisuje i ocenia rolę Kościoła w jednoczeniu państwa polskiego – charakteryzuje i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego – prezentuje okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów i Jagiellonów		<i>wybranych przykładach, koncepcje polityczne władców z dynastii piastowskiej;</i> <i>B.9.2 charakteryzuje oraz ocenia, na wybranych przykładach, rolę ludzi Kościoła w budowie państwa polskiego.</i>
3	Polska częścią Europy łacińskiej	1. Chrzest Mieszka I 2. Zjazd w Gnieźnie. 3. Katolicycy patroni Polsce 4. Kultura i sztuka chrześcijańska 5. Wartości i obyczajowość chrześcijańska 6. Architektura i sztuka polska w średniowieczu 7. Kronikarze dziejów Polski 8. Laicyzacja i chrześcijaństwo w czasach współczesnych	– omawia i ocenia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I – opisuje postanowienia zjazdu w Gnieźnie i wymienia jego konsekwencje – przedstawia na wybranych przykładach rolę, jaką w średniowiecznym państwie i społeczeństwie odgrywali święci patroni – prezentuje cechy charakterystyczne sztuki i kultury chrześcijańskiej w Polsce – określa, na które obszary kultury chrześcijaństwo wywarło największy wpływ – omawia i ocenia wpływ wartości chrześcijańskich na przemiany w obyczajowości społeczeństwa polskiego – charakteryzuje sztukę i architekturę polskiego średniowiecza – wymienia kronikarzy polskich i przedstawia ich osiągnięcia – tłumaczy, jaką rolę kroniki odgrywały dawniej i współcześnie	1	B.9.2. charakteryzuje oraz ocenia, na wybranych przykładach, rolę ludzi Kościoła w budowie państwa polskiego.

			– charakteryzuje przyczyny i skutki laicyzacji życia publiczno-politycznego – wyjaśnia, co przyczyniło się do mniejszej niż w Europie Zachodniej laicyzacji życia w Polsce		
4	Początki unii polsko-litewskiej	1. Dlaczego zawarto unię polsko-litewską? 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Spór polsko-krzyżacki na arenie międzynarodowej	– omawia przyczyny, postanowienia i skutki unii polsko-litewskiej w Krewie – przedstawia oraz ocenia panowanie Władysława Jagiełły – opisuje przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim oraz wojny trzynastoletniej – analizuje znaczenie bitwy pod Grunwaldem dla polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki – charakteryzuje dyplomatyczne zabiegi Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji – wyjaśnia, na czym polegała postępowość poglądów Pawła Włodkowica	1	Wymagania ogólne: I. Chronologia historyczna. II. Analiza i interpretacja historyczna.
Dziedzictwo Rzeczypospolitej Obojga Narodów					
1	Państwo szlachty polskiej	1. Dlaczego szlachta uzyskała przywileje? 2. Parlament szlachecki 3. „Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie”	– omawia okoliczności nadawania szlachcie przywilejów oraz wymienia ich skutki – opisuje sposób funkcjonowania demokracji szlacheckiej i jej instytucji – przedstawia cechy charakterystyczne stanu szlacheckiego – charakteryzuje ruch egzekucyjny i jego	1	C.9.1 <i>charakteryzuje, na wybranych przykładach, postawy obywateli wobec wyzwań epoki (XVI–XVIII w.).</i>

			wpływ na postawy przedstawicieli szlachty – omawia i ocenia działalność przywódców ruchu szlacheckiego na przykładzie Jana Zamojskiego oraz Mikołaja Sienickiego – ocenia demokrację szlachecką w Polsce, wykorzystując opinie potomnych i wiedzę własną		
2	Rzeczpospolita Obojga Narodów	1. Złoty wiek 2. Zawarcie unii lubelskiej 3. Rzeczpospolita krajem wielu kultur i religii 4. Pierwsi królowie elekcyjni	– charakteryzuje panowanie ostatnich Jagiellonów – przedstawia i ocenia przyczyny, postanowienia oraz skutki unii lubelskiej – ocenia postawy Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta wobec wyzwań epoki na przykładzie hołdu pruskiego oraz unii lubelskiej – wyjaśnia, na czym polegała wielokulturowość Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jakie były jej skutki – omawia i ocenia przejawy tolerancji wyznaniowej w Polsce szlacheckiej – wymienia cechy charakterystyczne architektury i sztuki polskiego renesansu – opisuje panowanie pierwszych królów elekcyjnych w Polsce – omawia miejsce hołdu pruskiego i unii lubelskiej w polskiej tradycji historycznej oraz świadomości narodowej na przykładzie obrazów Jana Matejki	1	C.9.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach, postawy obywateli wobec wyzwań epoki (XVI–XVIII w.).
3	Wiek wojen	1. Zygmunt III Waza na tronie	– omawia przyczyny, przejawy i skutki konfliktu Zygmunta Wazy z obozem	1	C.9.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach,

		polskim 2. O tron szwedzki 3. Zmierzch potęgi Polski 4. Lew Lechistanu 5. Rzeczpospolita – państwo ponad stan?	szlacheckim – prezentuje cechy charakterystyczne konfliktów Rzeczypospolitej z sąsiadami w XVII w. – określa uwarunkowania powstania Chmielnickiego i jego skutki – opisuje przyczyny, przebieg i skutki potopu szwedzkiego – wymienia przyczyny i przejawy odchodzenia od tolerancji wyznaniowej w Polsce – charakteryzuje konflikt polsko-turecki w II poł. XVII w. – ocenia wpływ XVII-wiecznych konfliktów na społeczeństwo Rzeczypospolitej – przedstawia i ocenia postawy wielkich wodzów XVII w. wobec wyzwań epoki na przykładzie Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego		postawy obywateli wobec wyzwań epoki (XVI–XVIII w.).
4	Konstytucja 3 maja – ratunek czy przyczyna upadku?	1. Czasy saskie 2. Poniatowski i jego przeciwnicy 3. Dokonania Sejmu Wielkiego 4. Drugi rozbiór Polski	– podaje przejawy kryzysu państwowości polskiej w czasach saskich – wymienia cechy sarmatyzmu i oświecenia w Polsce – charakteryzuje panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego – lokalizuje w czasie i przestrzeni rozbiory państwa polskiego – omawia reformy polityczne i społeczne Sejmu Wielkiego – prezentuje i ocenia postawy szlachty	1	<i>C.9.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach, postawy obywateli wobec wyzwań epoki (XVI–XVIII w.);</i> <i>C.9.2 charakteryzuje spory o przyczyny upadku I Rzeczypospolitej.</i>

			polskiej wobec przemian ustrojowych w kraju – ocenia ruch konfederacki w Polsce stanisławowskiej – przedstawia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Tadeusza Rejtana – określa miejsce Konstytucji 3 maja w polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki		
5	Dlaczego Rzeczpospolita upadła?	1. Sytuacja po drugim rozbiórce 2. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski 3. Przyczyny upadku Rzeczypospolitej 4. Historyczne spory o upadek Rzeczypospolitej	– omawia sytuację w Rzeczypospolitej po drugim rozbiórce – opisuje przebieg insurekcji kościuszkowskiej i jej skutki – podaje przyczyny upadku państwowości polskiej w XVIII w. – charakteryzuje i ocenia stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej – przedstawia i ocenia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Stanisława Augusta Poniatowskiego oraz przywódców i uczestników powstania kościuszkowskiego	1	<i>C.9.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach, postawy obywateli wobec wyzwań epoki (XVI–XVIII w.);</i> <i>C.9.2 charakteryzuje spory o przyczyny upadku I Rzeczypospolitej.</i>
Pod zaborami					
1	1. Zawiedzione nadzieje	1. Czy Polacy mogą istnieć bez państwa? 2. U boku Francji? 3. U boku Rosji?	– opisuje losy Polaków po trzecim rozbiórce Rzeczypospolitej – przedstawia okoliczności powstania, organizację i losy Legionów Polskich we Włoszech – omawia i ocenia udział Polaków w	1	D.9.1 charakteryzuje i ocenia polityczne koncepcje nurtu insurekcyjnego oraz nurtu realizmu politycznego.

			kampaniach napoleońskich – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstało Księstwo Warszawskie i jak zostało zorganizowane – wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej – omawia organizację polityczną i przemiany gospodarczo-społeczne w Królestwie Polskim – przedstawia i ocenia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Poniatowskiego, Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i Stanisława Kostki Potockiego		
2	2. Spiski i powstania	1. Spiski niepodległościowe 2. Powstanie listopadowe 3. Wielka Emigracja	– podaje przyczyny zawiązywania spisków niepodległościowych na ziemiach polskich – omawia i ocenia postawy przywódców politycznych oraz dowódców wojskowych podczas powstania listopadowego – opisuje stosunek społeczeństwa polskiego do zrywów niepodległościowych – charakteryzuje Wielką Emigrację oraz jej wpływ na wydarzenia w Galicji i Wielkopolsce w latach 1846 i 1848 – wymienia skutki rabacji galicyjskiej	1	D.9.1 <i>charakteryzuje i ocenia polityczne koncepcje nurtu insurekcyjnego oraz nurtu realizmu politycznego;</i> D.9.2 <i>charakteryzuje spory o ocenę dziewiętnastowiecznych powstań narodowych</i>
3	Bić się czy nie bić?	1. Walka czy lojalność? 2. Powstanie styczniowe	– opisuje przebieg powstania styczniowego – wyjaśnia wpływ polskiej	1	D.9.1 <i>charakteryzuje i ocenia polityczne koncepcje nurtu insurekcyjnego</i>

		3. Praca organiczna 4. Autonomia galicyjska	rzeczywistości politycznej XVIII i XIX w. na kształtowanie się nurtu realizmu politycznego oraz go ocenia – porównuje polskie powstania narodowe pod kątem przyczyn i okoliczności wybuchu oraz sposobu prowadzenia działań militarnych – przedstawia oceny polskich zrywów niepodległościowych w historiografii i publicystyce – prezentuje założenia ideologiczne oraz wskazuje cele i przykłady działalności zwolenników pracy organicznej – formułuje i uzasadnia własną opinię na temat polskich powstań narodowych		<i>oraz nurtu realizmu politycznego; D.9.2. charakteryzuje spory o ocenę dziewiętnastowiecznych powstań narodowych.</i>
4	Jak kształtował się współczesny naród polski?	1. Ku współczesnemu narodowi 2. W obronie polskości 3. Kultura narodowa i religia 4. Ruch narodowy	– omawia pojęcie narodu polskiego na przestrzeni wieków – wymienia czynniki, które miały wpływ na kształtowanie się narodu polskiego w XIX w. – opisuje sposoby walki w obronie polskości – omawia rozwój kultury polskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – przedstawia główne koncepcje ideologii nacjonalistycznej i jej rozwój na ziemiach polskich – charakteryzuje współczesny naród polski	1	<i>D.9.1 charakteryzuje i ocenia polityczne koncepcje nurtu insurekcyjnego oraz nurtu realizmu politycznego.</i>
5	Przemiany społeczne	1. Nowe grupy społeczne	– wyjaśnia, jakie przemiany cywilizacyjne zaszły na ziemiach	1	<i>D.9.1 charakteryzuje i ocenia polityczne koncepcje</i>

	w XIX wieku	2. Sprawa chłopska 3. Sprawa robotnicza 4. O prawa kobiet	polskich pod zaborami w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje założenia ideologiczne i działalność partii politycznych na ziemiach polskich – omawia i ocenia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodległości przez Polskę – opisuje proces walki o prawa kobiet		<i>nurtu insurekcyjnego oraz nurtu realizmu politycznego.</i>
Polska i Polacy w XX wieku					
1	I wojna światowa – po której stronie podjąć walkę?	1. Powrót sprawy polskiej 2. Po stronie ententy czy państw centralnych? 3. Odzyskanie niepodległości 4. Polacy na konferencji paryskiej	– charakteryzuje poglądy polskich środowisk politycznych na kwestię niepodległości Polski – przedstawia działania zbrojne Polaków w czasie I wojny światowej – opisuje międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej podczas I wojny światowej i po jej zakończeniu – omawia działalność Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego na rzecz odbudowy niepodległej Polski – przedstawia pierwsze tygodnie działalności państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości – prezentuje decyzje konferencji pokojowej dotyczące odrodzonego państwa polskiego	1	<i>E.9.1 charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cesury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń.</i>

2	Kształtowanie się granic	1. Powstanie wielkopolskie 2. Plebiscyty i powstania śląskie 3. Walki o wschodnią granicę 4. Przyłączenie Wileńszczyzny	– przedstawia przebieg walk o granice II Rzeczypospolitej – omawia okoliczności przeprowadzania plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku – charakteryzuje spór dotyczący koncepcji państwa polskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – wyjaśnia okoliczności zajęcia przez Polskę Wileńszczyzny	1	E.9.1 <i>charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń.</i>
3	Demokracja czy sanacja?	1. Kto powinien rządzić w odrodzonej Rzeczypospolitej? 2. Rządy parlamentarne 3. Zamach majowy 4. Rządy sanacji	– wyjaśnia, co wpływało na demokratyczny charakter konstytucji marcowej – opisuje przyczyny i przejawy słabości polskiej demokracji w 20-leciu międzywojennym – omawia genezę, przebieg i skutki zamachu majowego – prezentuje cechy charakterystyczne rządów sanacyjnych – określa, co wpływało na autorytarny charakter konstytucji kwietniowej – ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w kształtowaniu oblicza politycznego Polski międzywojennej – przedstawia założenia programowe i działalność głównych partii politycznych w 20-leciu międzywojennym	1	E.9.1 <i>charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń.</i>
4	II Rzeczpospolita	1. Reformowanie kraju	– przedstawia trudności w powojennej	1	E.9.1 <i>charakteryzuje spory</i>

		2. Gospodarka II Rzeczypospolitej 3. Rzeczpospolita wielonarodowa 4. Sport w niepodległej Polsce	odbudowie Polski – omawia działalność Władysława Grabskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego – prezentuje osiągnięcia polskiej gospodarki w okresie międzywojennym – charakteryzuje strukturę narodową II Rzeczypospolitej – przedstawia dokonania polskich sportowców – omawia kulturę międzywojennej Polski i charakteryzuje jej główne dziedziny oraz twórców		<i>o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń.</i>
5	Polacy podczas II wojny światowej	1. Kampania polska 2. Rząd polski na emigracji 3. Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie 4. Polacy u boku ZSRR	– opisuje działania zbrojne Polaków w czasie wojny obronnej – przedstawia, w jaki sposób doszło do utworzenia rządu polskiego na emigracji oraz omawia jego działalność – podaje okoliczności powstania armii Andersa – charakteryzuje szlak bojowy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie – określa polityczne uwarunkowania powstania 1. Dywizji im. T. Kościuszki w ZSRR – omawia polski czyn zbrojny podczas II wojny światowej – na przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa	1	E.9.1 <i>charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń.</i>
6	W okupowanej Polsce	1. Polityka okupantów 2. Polskie organizacje	– opisuje politykę niemieckich i radzieckich okupantów wobec narodu	1	E.9.1 <i>charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w.,</i>

		podziemne 3. Powstanie warszawskie	polskiego – podaje przykłady martyrologii narodu polskiego – charakteryzuje organizację i działalność Armii Krajowej – przedstawia założenia i realizację planu „Burza” – określa uwarunkowania, przebieg i skutki powstania warszawskiego – wyjaśnia kontrowersje wokół oceny powstania warszawskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa – omawia znaczenie i historię polskich elit		<i>uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń;</i> <i>E.9.2 charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania.</i>
7	Polska Ludowa – niepodległa czy zależna?	1. Wizje powojennej Polski 2. Przejęcie władzy przez komunistów 3. Pod rządami PZPR 4. W walce o prawa i wolność	– porównuje wizje niepodległej Polski w koncepcjach politycznych rządu emigracyjnego i polskiej lewicy – określa wpływ wielkich mocarstw na sprawę polską – wymienia etapy przejmowania pełni władzy w Polsce przez komunistów – przedstawia i ocenia działalność powojennego podziemia politycznego i „żołnierzy wyklętych” – wyjaśnia, dlaczego PSL jako opozycja legalna poniosła klęskę – opisuje rolę propagandy w kształtowaniu postaw wobec władzy komunistycznej – ocenia motywy i postawy tych	1	<i>E.9.1 charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń;</i> <i>E.9.2 charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania.</i>

			Polaków, którzy zdecydowali się popierać komunistów – charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca, polskiego Października 1956 r., Marca 1968 r., Grudnia 1970 r. oraz Czerwca 1976 r. – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa		
8	Drogi do wolności	1. Początki Solidarności 2. Jak powstała Solidarność 3. Władza kontra społeczeństwo 4. Stracona dekada? 5. Okrągły Stół 6. Wybory czerwcowe	– wymienia najważniejsze organizacje opozycyjne lat 70. i 80. oraz ich działalność – opisuje przyczyny, przebieg oraz skutki polityczne i społeczne wydarzeń Sierpnia 1980 r. – omawia organizację, cele i działalność NSZZ „Solidarność” – charakteryzuje stosunek władz komunistycznych do ruchu związkowego i opozycji – przedstawia genezę wprowadzenia stanu wojennego, jego cechy charakterystyczne i skutki – opisuje genezę i kluczowe decyzje obrad Okrągłego Stołu – podaje przebieg i skutki wyborów czerwcowych w 1989 r. oraz okoliczności powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu	1	E.9.1 <i>charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944–1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń;</i> E.9.2 <i>charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania.</i>

		oraz państwa		

Temat lekcji	Treści	Oczekiwane osiągnięcia Uczeń:	Liczba godzin	Odniesienia do podstawy programowej Uczeń:

Rozkład materiału

Rządzący i rządzeni

Rozdział I: U źródeł demokracji i republiki

1. Obywatel w <i>polis</i> ateńskiej	1. Kto był obywatelem Aten? 2. Reformy ustrojowe w Atenach 3. Kto sprawował władzę w Atenach? 4. „Jedność w różnorodności”	– definiuje pojęcie obywatelstwa w świecie greckim – charakteryzuje strukturę społeczeństwa starożytnych Aten i jej wpływ na kwestię obywatelstwa – wyjaśnia, jaką rolę odgrywali obywatele w demokracji ateńskiej i ocenia ich wkład w życie polityczne <i>polis</i> – przedstawia etapy ewolucji ustroju starożytnych Aten – omawia organizację <i>polis</i> ateńskiej – opisuje kompetencje organów władzy w demokracji ateńskiej	1	A.7.1 wyjaśnia pojęcie obywatel i obywatelstwo w <i>polis</i> ateńskiej i w republikańskim Rzymie; A.7.2 wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.
2. Republika rzymska i jej obywatele	1. Władze republikańskie 2. Kim był obywatel Rzymu? 3. Jak można uzyskać obywatelstwo?	– wyjaśnia rolę rozwoju terytorialnego państwa rzymskiego w kształtowaniu się pojęcia <i>civitas</i> – definiuje pojęcie obywatelstwa w państwie rzymskim – opisuje strukturę społeczeństwa starożytnego Rzymu i jej wpływ na kwestię obywatelstwa – przedstawia etapy ewolucji ustroju starożytnego Rzymu – wymienia najważniejsze organy i urzędy republiki rzymskiej – porównuje i ocenia prawa oraz obowiązki obywateli w świecie greckim i rzymskim – tłumaczy, na czym polegały reguły <i>ius soli</i> oraz <i>ius sanguinis</i> w świecie antycznym i jaką rolę odgrywają wspólnie	1	A.7.1 wyjaśnia pojęcie obywatel i obywatelstwo w <i>polis</i> ateńskiej i w republikańskim Rzymie; A.7.2 wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej

				<i>przedrozbiorowej.</i>
3. Tradycja antycznej demokracji i republiki w późniejszych epokach	1. Republiki w średniowieczu 2. Obywatele średniowiecznych miast 3. Republika Niderlandów 4. Demokratyczne i republikańskie tradycje polskiej szlachty	– wymienia przykłady recepcji antycznej tradycji politycznej w późniejszych epokach – omawia uwarunkowania uzyskania praw obywatelskich przez średniowieczne mieszczaństwo – przedstawia prawa i wolności średniowiecznego mieszczaństwa oraz jego wewnątrz rozwarstwienie – opisuje osiągnięcia republik kupieckich – charakteryzuje organy władzy Republiki Weneckiej i Republiki Zjednoczonych Prowincji – prezentuje wspólne cechy między demokracją szlachecką w Rzeczypospolitej a ustrojem <i>polis</i> ateńskiej i republiki rzymskiej – tłumaczy wpływ ideologii sarmackiej na sposób rozumienia praw i obowiązków polskiej szlachty względem państwa	1	<i>A.7.2 wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.</i>
Rozdział II: Królowie i poddani				
1. Władcy średniowiecznej Europy	1. Królestwo Franków i Kościół 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropapizm czy papocezaryzm? 4. Jak przedstawiano pochodzenie władzy monarszej?	– wymienia okoliczności powstania państwa Franków i Państwa Kościelnego oraz wzajemne relacje między nimi – przedstawia okoliczności odnowienia cesarstwa przez Ottona I – wyjaśnia, na czym polegała idea uniwersalizmu cesarskiego – porównuje koncepcje ceszaropapizmu i papocezaryzmu – charakteryzuje rywalizację między cesarstwem a papieżem w VIII–XIV w. – określa doktrynalne podstawy władzy w średniowieczu	1	<i>B.7.1 charakteryzuje zakres władzy cesarza, papieża i króla oraz ich wzajemne relacje w średniowieczu; opisuje zakres władzy samorządu miejskiego w średniowiecznym mieście.</i>

		– podaje cechy ideologii władzy książąt i królów, cesarza oraz papieża		
2. Feudalizm w średniowieczu	1. Czym był feudalizm? 2. System lenny 3. Poddaństwo chłopów	– tłumaczy znaczenie terminu feudalizm – omawia relacje między seniorem i wasalem oraz obowiązki każdego z nich – przedstawia proces kształtowania się drabiny feudalnej w społeczeństwie i wynikające z tego konsekwencje – wyjaśnia, na czym polegała zależność chłopów od pana feudalnego – opisuje proces rozprzestrzeniania się systemu wasalnego w Europie – ocenia stosunki własności występujące w średniowieczu	1	B.7.2 analizuje relikty świata feudalnego w późniejszych epokach.
3. Miasta średniowiecznej Europy	1. Od upadku do rozkwitu 2. Lokacje miejskie 3. Samorząd miejski 4. Gildie i cechy	– przedstawia proces odradzania się miast w średniowiecznej Europie – wyjaśnia, na czym polegała lokacja miasta i jakie niosła korzyści dla jego mieszkańców – omawia organizację i kompetencje samorządu miejskiego – charakteryzuje zadania i funkcje cechów – tłumaczy, jaką rolę odgrywały gildie i hanzy	1	B.7.1 charakteryzuje zakres władzy cesarza, papieża i króla oraz ich wzajemne relacje w średniowieczu; opisuje zakres władzy samorządu miejskiego w średniowiecznym mieście.
4. Kształtowanie się parlamentaryzmu europejskiego	1. Początki parlamentaryzmu angielskiego 2. Organizacja i działanie parlamentu angielskiego	– przedstawia proces kształtowania się monarchii stanowych – opisuje genezę parlamentaryzmu angielskiego i francuskiego – charakteryzuje organizację i funkcjonowanie	1	C.7.1 analizuje funkcjonowanie staropolskiego parlamentaryzmu na tle porównawczym.

	3. Stany Generalne we Francji 4. Kompetencje Stanów Generalnych 5. Zgromadzenia stanowe w innych krajach europejskich	parlamentu angielskiego oraz Stanów Generalnych, a także prezentuje kompetencje tych zgromadzeń – ocenia relacje między królem oraz zgromadzeniami stanowymi w Anglii i Francji – omawia pochodzenie pierwszych parlamentów w innych wybranych krajach europejskich		
Rozdział III: Absolutyzm czy republika?				
1. Obywatele czy poddani?	1. Prawa człowieka i prawa obywatela 2. Rewolucja angielska 3. Nowożytne teorie umowy społecznej	– wyjaśnia różnicę między prawami człowieka a prawami obywatelskimi – charakteryzuje kwestie obywatelstwa w różnych modelach ustrojowych na przykładzie rozważań Niccolò Machiavellego, Thomasa Smitha, Jeana Bodina i Johna Locke’a – podaje znaczenie pojęcia rewolucja – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji angielskiej – charakteryzuje oraz ocenia wpływ jednostki na losy narodu i państwa na przykładzie działalności Olivera Cromwella – opisuje nowożytne koncepcje umowy społecznej na przykładzie poglądów Thomasa Hobbesa, Monteskiusza, Jeana-Jacques’a Rousseau i Woltera	1	<i>A.7.2 wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej przedrozbiorowej; C.7.1 analizuje funkcjonowanie staropolskiego parlamentaryzmu na tle porównawczym.</i>
2. Elementy feudalizmu w czasach nowożytnych	1. Dualizm gospodarczy w Europie 2. Szlachta a pozostałe grupy społeczne	– wyjaśnia, na czym polegał dualizm rozwoju gospodarczego Europy w epoce nowożytnej – omawia genezę folwarku pańszczyźnianego w nowożytnej Polsce	1	<i>B.7.2 analizuje relikty świata feudalnego w późniejszych epokach.</i>

	3. Folwark szlachecki 4. Jak zanikło poddaństwo chłopów?	– przedstawia sposób organizacji i funkcjonowania folwarku – określa gospodarcze znaczenie folwarków w nowożytnej Polsce – opisuje sytuację prawną i ekonomiczną poszczególnych stanów społecznych na ziemiach polskich od XV do XIX w. – charakteryzuje proces zanikania poddaństwa i uwłaszczenia chłopów pod zaborami w XIX w.		
3. Rzeczpospolita – królestwo czy republika?	1. Początki polskiego parlamentaryzmu 2. Obrady sejmu walnego 3. Wolna elekcja 4. Sejmiki ziemskie	– wyjaśnia, z czego wynikała uprzywilejowana pozycja polityczna szlachty polskiej – opisuje organizację i funkcjonowanie sejmu walnego oraz charakteryzuje jego kompetencje – prezentuje rodzaje sejmików i sejmów – przedstawia i ocenia relacje między królem oraz parlamentem w Rzeczypospolitej – porównuje parlamentaryzm staropolski z parlamentaryzmami: angielskim i francuskim	1	<i>C.7.1 analizuje funkcjonowanie staropolskiego parlamentaryzmu na tle porównawczym.</i>
4. Szlachta i magnateria	1. Jak powstał stan szlachecki? 2. Rozwarstwienie stanu szlacheckiego 3. Wzrost potęgi magnatów 4. Oligarchia magnacka	– wyjaśnia, co decydowało o dominującej pozycji stanu szlacheckiego w Polsce – omawia najważniejsze przywileje szlacheckie i wyjaśnia ich wpływ na proces kształtowania się parlamentaryzmu polskiego – przedstawia rozwarstwienie stanu szlacheckiego – podaje cechy odróżniające magnaterię od pozostałych przedstawicieli warstwy szlacheckiej – charakteryzuje przyczyny i przejawy kryzysu demokracji szlacheckiej w XVII w. – omawia zjawisko oligarchizacji życia politycznego	1	<i>C.7.2 analizuje i ocenia zjawisko oligarchizacji życia politycznego i rozwoju klienteli jako nieformalnego systemu władzy w I Rzeczypospolitej.</i>

		w Rzeczypospolitej – opisuje relacje między magnaterią a drobną szlachcią – ocenia wpływ magnaterii na króla i politykę państwa		
5. Z królem lub przeciw niemu	1. Konfederacje i rokosze 2. Rokosz Zebrzydowskiego 3. Rokosz Lubomirskiego 4. W obronie kraju 5. Konfederacja targowicka	– charakteryzuje rokosz i konfederację jako wyrazy szlacheckiego buntu – wymienia najważniejsze postulaty uczestników rokoszy: lwowskiego, Zebrzydowskiego i Lubomirskiego oraz konfederacji: tyszowieckiej, barskiej i targowickiej – ocenia skutki stosowania <i>liberum veto</i> oraz zawiązywania konfederacji i rokoszy dla państwa i jego mieszkańców	1	<i>C.7.2 analizuje i ocenia zjawisko oligarchizacji życia politycznego i rozwoju klienteli jako nieformalnego systemu władzy w I Rzeczypospolitej.</i>
6. Polskie wzorce obywatela	1. Obywatel w Rzeczypospolitej Obojga Narodów 2. Nowa koncepcja narodu	– omawia istotę obywatelstwa w przedrozbiorowej Rzeczypospolitej – przedstawia ewolucję poglądów na temat roli i miejsca obywatela w państwie w publicystyce Polski nowożytnej – ocenia postawy obywatelskie szlachty polskiej inspirowane ideologią sarmacką – opisuje propozycje reform ustrojowych w XVIII-wiecznej Polsce i ich wpływ na prawa, wolności i obowiązki obywatelskie – tłumaczy, na czym polega obywatelstwo uniwersalne	1	<i>A.7.2 wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.</i>
Rozdział IV: Wiek rewolucji				
1. Wielkie rewolucje	1. Dlaczego wybuchła rewolucja amerykańska? 2. Wojna o niepodległość 3. Wybuch rewolucji 4. Francja republiką 5. Terror jakobinów	– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki rewolucji amerykańskiej – wymienia idee, które przyświecały założycielom Stanów Zjednoczonych – omawia przyczyny narastania nastrojów rewolucyjnych we Francji pod koniec XVIII w.	1	<i>D.7.1 analizuje, na wybranych przykładach, zjawisko rewolucji społeczno-politycznej i jego ideowe korzenie.</i>

	i upadek rewolucji	– opisuje przebieg i skutki Wielkiej Rewolucji Francuskiej – omawia najważniejsze akty prawne przyjęte przez francuskie władze rewolucyjne – wyjaśnia wpływ rewolucyjnych aktów prawnych i deklaracji na przemiany społeczno-polityczne we Francji, w Europie i na świecie		
2. Rewolucje społeczne	1. Wiosna Ludów 2. Ideologia socjalistyczna 3. Rewolucja w Rosji w latach 1905–1907 4. Rok 1917 w Rosji	– opisuje nastroje społeczne i polityczne związane z przemianami gospodarczymi w XIX w. – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów – określa wpływ ideologii socjalistycznej na zmiany i wydarzenia w Europie w XIX i XX w. – przedstawia okoliczności wybuchu, cechy i skutki rewolucji rosyjskich	1	<i>D.7.1 analizuje, na wybranych przykładach, zjawisko rewolucji społeczno-politycznej i jego ideowe korzenie.</i>
3. Społeczeństwo bez państwa	1. Anarchizm czy komunizm? 2. Anarchizm w XX wieku 3. Anarchiści na ziemiach polskich 4. Anarchiści współcześnie	– omawia założenia ideologiczne anarchizmu – charakteryzuje poglądy i metody działania przywódców oraz zwolenników różnych nurtów anarchizmu – ocenia metody działalności anarchistów – przedstawia ruch anarchistyczny na ziemiach polskich – prezentuje udział organizacji anarchistycznych w działaniach związków zawodowych w XX w. – wyjaśnia znaczenie haseł antyglobalistów	1	<i>D.7.2 analizuje, na wybranych przykładach, ruch anarchistyczny.</i>
4. Komuna Paryska	1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania Komuny Paryskiej 3. Upadek Komuny	– omawia wpływ wojny francusko-pruskiej na przemiany ustrojowe we Francji i wybuch powstania w Paryżu – charakteryzuje reformy wprowadzone przez Komunę Paryską – przedstawia represje, jakie spotkały uczestników Komuny Paryskiej po jej upadku	1	<i>D.7.1 analizuje, na wybranych przykładach, zjawisko rewolucji społeczno-politycznej i jego ideowe korzenie.</i>

	Paryskiej 4. Represje wobec komunardów	– opisuje udział Polaków w Komunie Paryskiej – ocenia idee, które przyświecały zwolennikom zrywu w stolicy Francji w 1871 r.		
Rozdział V: Ku demokratycznej Rzeczypospolitej				
1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej	1. Odbudowa państwowości 2. Od demokracji do sanacji 3. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej	– charakteryzuje demokratyczne rozwiązania ustrojowe przyjęte w odrodzonej Rzeczypospolitej – przedstawia zakres praw obywatelskich w II Rzeczypospolitej – omawia wpływ wydarzeń politycznych na ograniczenie swobód demokratycznych i praw obywatelskich w przedwojennej Polsce – wymienia formy i skutki protestów społecznych, które odbywały się w okresie międzywojennym – ocenia walkę ugrupowań politycznych działających w II Rzeczypospolitej – opisuje sytuację narodowościową na ziemiach polskich	1	<i>A.7.2 wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.</i>
2. Władza i społeczeństwo w PRL	1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku 2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa 3. Jak powstała opozycja? 4. Marzec '68 5. Grudzień '70	– przedstawia uwarunkowania przejęcia władzy przez komunistów w powojennej Polsce – omawia cechy charakterystyczne ustroju i gospodarki PRL – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały środki masowego przekazu w kształtowaniu postaw opozycyjnych społeczeństwa polskiego – charakteryzuje najważniejsze wydarzenia polityczne w Polsce w latach 1956–1971 – określa wpływ realizacji planów gospodarczych PRL na powstawanie kryzysów społeczno-politycznych w kraju	1	<i>E.7.1 analizuje, na wybranych przykładach, działalność opozycji politycznej w PRL.</i>

		– opisuje przemiany społeczne w PRL		
3. Opozycja polityczna w PRL	1. Początki opozycji 2. O wolne związki zawodowe 3. Rozprawa z opozycją 4. Dalsza walka o demokrację	– omawia przyczyny, przebieg oraz skutki polityczne i społeczne protestów i wystąpień Polaków przeciwko władzy ludowej – charakteryzuje działalność organizacji opozycyjnych w PRL na wybranych przykładach – przedstawia działalność opozycyjną NSZZ „Solidarność” – wymienia skutki polityczne i społeczne wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – ocenia rolę obrad Okrągłego Stołu w przemianach politycznych w kraju	1	E.7.1 <i>analizuje, na wybranych przykładach, działalność opozycji politycznej w PRL.</i>
4. Między utopią a antyutopią	1. Wizje idealnego państwa 2. Utopia w myśli politycznej 3. Antyutopia 4. Eugenika – realizacja antyutopii	– wyjaśnia pojęcia utopia i antyutopia – omawia cechy utopijnej wizji państwa idealnego na przykładach dzieł Platona, Thomasa More’a, Tommasa Campanelli, Francisca Bacona i Ignacego Krasickiego – porównuje elementy świata utopii i antyutopii – przedstawia zagrożenia związane z urzeczywistnieniem antyutopii dostrzegane przez George’a Orwella i Aldousa Huxleya – tłumaczy, dlaczego autorzy antyutopii sprzeciwiali się rozwojowi systemów totalitarnych – wyjaśnia, na czym polega eugenika i jakie miejsce zajmowała w teoriach utopijnych i antyutopijnych – opisuje skutki praktyk eugenicznych w XX w., ze szczególnym uwzględnieniem zbrodni nazistowskich	1	E.7.2 <i>objaśnia pojęcie antyutopii, odwołując się do prac Orwella i Huxleya.</i>

Rozkład materiału wraz z odniesieniami do podstawy programowej

Wojna i wojskowość

Temat lekcji	Treści	Oczekiwane osiągnięcia Uczeń:	Liczba godzin	Odniesienia do podstawy programowej Uczeń:
Rozdział I: Od falangi do legionu				
1. Wojny w starożytnej Grecji	1. Konflikty w antycznej Grecji 2. Jak były zorganizowane armie greckie? 3. Zmagania Greków z Persami 4. Wojna peloponeska	– wymienia obowiązujące w świecie greckim zasady postępowania w trakcie wojen – opisuje wzór wychowania spartańskiego – przedstawia mocne i słabe strony falangi oraz trier – wyjaśnia przyczyny konfliktu grecko-perskiego i omawia najważniejsze wydarzenia z nim związane – określa strategiczne i polityczne znaczenie bitew: pod Maratonem, Termopilami i Salaminą – porównuje organizacje armii: greckiej i perskiej – omawia rywalizację o hegemonię w Grecji po wojnach z Persją	1	Zagadnienia wykraczające poza podstawę programową
2. Imperium Aleksandra Wielkiego	1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje Aleksandra Wielkiego 3. Strategia władcy wobec podbitych obszarów 4. Rozpad imperium Aleksandra	– tłumaczy, w jaki sposób Macedończycy podporządkowali sobie Helladę – przedstawia etapy podbojów Aleksandra Wielkiego – wyjaśnia strategię wojskową Aleksandra Wielkiego – porównuje organizację oraz uzbrojenie oddziałów greckich i zreformowanej armii macedońskiej – ocenia talent militarny Aleksandra Wielkiego – omawia okoliczności i skutki rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego	1	A.8.1 <i>charakteryzuje, na wybranych przykładach, strategię Aleksandra Wielkiego i Juliusza Cezara.</i>
3. Ekspansja Rzymu w czasach republiki	1. Jak doszło do podboju Italii? 2. I wojna punicka 3. II i III wojna punicka 4. Dalsza ekspansja rzymska i jej skutki	– przedstawia etapy podbojów rzymskich na Półwyspie Apenińskim – wymienia przyczyny konfliktu rzymsko kartagińskiego – opisuje przebieg wojen punickich i ich skutki – wyjaśnia strategiczne oraz polityczne znaczenie bitew: pod Kannami i Zamą	1	A.8.2 <i>charakteryzuje organizację i technikę wojenną armii rzymskiej.</i>

		– prezentuje najważniejsze elementy rzymskiej strategii wojskowej podczas wojen punickich – ocenia wpływ ekspansji terytorialnej na reformy armii rzymskiej u schyłku II w. p.n.e.		
4. Juliusz Cezar i Imperium Rzymskie	1. Kryzys republiki i podbój Galii 2. Wojny domowe u schyłku republiki 3. Idea <i>pax Romana</i> i jej znaczenie	– tłumaczy związek między zmianami w organizacji legionów a kryzysem republiki – omawia przebieg kampanii wojennych Juliusza Cezara – prezentuje przyczyny sukcesów militarnych Juliusza Cezara – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Oktawiana Augusta i przekształcenia państwa rzymskiego w cesarstwo – wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Romana</i> i w jakim celu został ogłoszony – przedstawia rzymskie wynalazki związane z techniką wojenną oraz sposób budowania umocnień granicznych	1	A.8.1 <i>charakteryzuje, na wybranych przykładach, strategię Aleksandra Wielkiego i Juliusza Cezara;</i> A.8.2 <i>charakteryzuje organizację i technikę wojenną armii rzymskiej.</i>
Rozdział II: Czasy rycerskie				
1. Od drużyny książęcej do rycerstwa	1. Europa Zachodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny książęce w Polsce 4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce	– tłumaczy, w jaki sposób powstanie ciężkiej jazdy przyczyniło się do sukcesów militarnych państwa Franków – przedstawia przyczyny zreformowania armii przez Karola Wielkiego i zorganizowania pospolitego ruszenia – ocenia wpływ legend arturiańskich i wydarzeń z wczesnego średniowiecza na kształtowanie się obyczajowości rycerskiej w Europie Zachodniej – wyjaśnia militarne i polityczne funkcje drużyny książęcej w państwie wczesnopiastowskim – opisuje elementy uzbrojenia drużynników – porównuje tworzenie się więzi wasalno-lennych oraz	1	B.8.1 <i>charakteryzuje etos rycerski.</i>

		zanik drużyny książęcej w Europie Zachodniej i Polsce		
2. Etos rycerski	1. Kształtowanie się rycerstwa 2. Wyprawy krzyżowe i zakony rycerskie 3. Herby i turnieje 4. Rycerstwo w kulturze	– wymienia obowiązki rycerza wynikające z podporządkowania się seniorowi – przedstawia zasady rycerskiego kodeksu honorowego oraz przypadki ich łamania w średniowieczu – wyjaśnia ideologiczne i polityczne przyczyny krucjat – omawia przebieg i skutki wypraw krzyżowych – opisuje uzbrojenie rycerzy, ich sposób walki oraz ceremoniał, a także średniowieczne budowle o charakterze obronnym – prezentuje ideał rycerza utrwalaony w literaturze i sztuce średniowiecza oraz późniejszych epok	1	B.8.1 <i>charakteryzuje etos rycerski.</i>
3. Wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe	1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Sobór w Konstancji 4. Klęska zakonu krzyżackiego	– przedstawia początki kształtowania się stanu rycerskiego w Polsce – opisuje przebieg oraz skutki zmagania polsko-krzyżackich w XIV–XVI w. – wymienia miejsca najważniejszych bitew rycerstwa polskiego z wojskami zakonu krzyżackiego – omawia średniowieczną koncepcję wojny sprawiedliwej – wskazuje, które konflikty można uznać za wojny sprawiedliwe, a które za niesprawiedliwe – ocenia wpływ etosu rycerskiego na obyczajowość szlachty polskiej	1	B.8.2 <i>wyjaśnia, na wybranych przykładach, koncepcję wojny sprawiedliwej i niesprawiedliwej w średniowieczu.</i>
4. Koniec epoki rycerstwa	1. Wojna stuletnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej	– wyjaśnia wpływ wojny stuletniej na przemiany społeczne i kulturowe w Europie Zachodniej – opisuje nowe formacje piechoty, które pojawiły się w wojskach szwajcarskich i armii husyckiej w późnym średniowieczu – przedstawia okoliczności spadku znaczenia rycerstwa w średniowiecznej Europie	1	B.8.2 <i>wyjaśnia, na wybranych przykładach, koncepcję wojny sprawiedliwej i niesprawiedliwej w średniowieczu.</i>

		– omawia początki wykorzystywania broni palnej na polach bitew w Europie w XIV i XV w.		
Rozdział III: Wojny religijne i dynastyczne				
1. Wojny religijne w XVI wieku	1. Reformacja i początki konfliktów religijnych 2. Wojny włoskie 3. Konflikty religijne we Francji 4. Klęska Wielkiej Armady	– przedstawia przyczyny oraz skutki reformacji w Rzeszy i we Francji – opisuje walki toczone podczas powstania chłopskiego i wojen szmalkaldzkich w Niemczech w pierwszej połowie XVI w. – omawia najważniejsze postanowienia pokoju zawartego w Augsburgu – prezentuje przebieg konfliktów wyznaniowych w Szwajcarii, Anglii i we Francji w XVI w. – wyjaśnia znaczenie <i>Edyktu nantejskiego</i> – tłumaczy związek między wojnami religijnymi a walką o hegemonię polityczną w Europie na przykładzie wojny hiszpańsko-angielskiej – ocenia polityczne następstwa podziału religijnego Europy	1	C.8.1 <i>analizuje przyczyny i następstwa wojen religijnych w nowożytnej Europie.</i>
2. Europa w XVII wieku	1. Konflikt w Niderlandach 2. Wybuch wojny trzydziestoletniej 3. Wojna w Rzeszy 4. Zakończenie wojny trzydziestoletniej 5. Jak walczone w XVII wieku 6. Wzrost potęgi Francji	– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Niderlandach – prezentuje wydarzenia, które doprowadziły do wybuchu wojny trzydziestoletniej – opisuje strategie i taktyki walki wojsk biorących udział w wojnie trzydziestoletniej – wyjaśnia powody przystąpienia do wojny trzydziestoletniej państw spoza Rzeszy – ocenia znaczenie wyniku wojny trzydziestoletniej dla rywalizacji mocarstw o hegemonię w Europie – przedstawia rozwój systemu zaopatrzenia i szkolenia żołnierzy w XVII w. – omawia skutki umacniania monarchii absolutnej we	1	C.8.1 <i>analizuje przyczyny i następstwa wojen religijnych w nowożytnej Europie.</i>

		Francji		
3. Armia polska za pierwszych królów elekcyjnych	1. Armia polsko litewska w XVI wieku 2. Wojny o Inflanty 3. Wojny ze Szwedami 4. Wojny z Rosją i Turcją na początku XVII wieku	– omawia położenie geopolityczne państwa polsko-litewskiego po śmierci króla Zygmunta II Augusta oraz plany strategiczne pierwszych władców elekcyjnych – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen Rzeczypospolitej z sąsiednimi państwami toczonych w latach 1561–1621 – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojska polsko - litewskie w drugiej połowie XVI i na początku XVII w. – prezentuje cechy wybitnych wodzów na przykładach Jana Karola Chodkiewicza i Stanisława Żółkiewskiego – wymienia mocne i słabe strony planów dowódców polskich w bitwach: pod Kircholmem, Kłuszynem, Cecorą i Chocimiem – wyjaśnia przyczyny sukcesów i porażek wojsk Rzeczypospolitej w czasach panowania Stefana Batorego oraz Zygmunta III Wazy	1	<i>C.8.2 charakteryzuje wybrane sylwetki wodzów i ich strategię z okresu Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.</i>
4. Od potęgi do kryzysu Rzeczypospolitej	1. W walce z Gustawem Adolfem 2. Kozacy 3. Reformy armii polskiej w drugiej połowie XVII wieku 4. Potop szwedzki 5. Schyłek polskiej potęgi militarnej	– omawia położenie geopolityczne Rzeczypospolitej po zwycięstwie pod Chocimiem w 1621 r. – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją, z Rosją i Turcją z lat 1621–1699 oraz powstania kozackiego z lat 1648–1652 – wyjaśnia, na czym polegały zmiany w organizacji armii Rzeczypospolitej wprowadzone w czasach panowania Władysława IV i Jana II Kazimierza – porównuje sposób prowadzenia wojen przez Stefana Czarnieckiego i Jana Sobieskiego – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojska Rzeczypospolitej, którymi dowodził Jan Sobieski	1	<i>C.8.2 charakteryzuje wybrane sylwetki wodzów i ich strategię z okresu Rzeczypospolitej przedrozbiorowej.</i>

		– prezentuje strategię Jana III Sobieskiego w bitwach: pod Chocimiem i Wiedniem – ocenia rolę jednostki w historii na przykładach Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego		
5. Upadek Rzeczypospolitej	1. Konfederacja barska 2. Reformy wojska w XVIII wieku 3. Wojna w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> 4. Powstanie kościuszkowskie	– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen toczonych na terenie Rzeczypospolitej w XVIII w. – porównuje reformy wojska uchwalone przez: Sejm Niemy w 1717 r., sejm rozbiorowy w 1773 r. i Sejm Wielki w 1789 r. – opisuje działania wojsk i decyzje dowódców podczas bitew: pod Zieleńcami w 1792 r. oraz Raclawicami i Szczekocinami w 1794 r. – ocenia wpływ powstania kościuszkowskiego na włączenie stanu chłopskiego w walkę o sprawę narodową – określa mocne i słabe strony strategii przyjętej przez konfederatów barskich oraz dowództwo polskie podczas wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> i w czasie powstania kościuszkowskiego	1	<i>C.8.2 charakteryzuje wybrane sylwetki wodzów i ich strategię z okresu przedrozbiorowej.</i>
Rozdział IV: Wojny wieku XIX				
1. Epoka napoleońska	1. Rewolucja francuska i jej wpływ na przemiany w wojsku 2. Początki kariery Napoleona Bonapartego 3. Wielkie zwycięstwa Napoleona 4. Wyprawa na Moskwę 5. Upadek cesarza Francuzów 6. Armie w epoce napoleońskiej	– ocenia wpływ wprowadzenia powszechnego poboru wojskowego oraz taktyki kolumnowo-tyralierskiej na sukcesy militarne armii francuskiej na przełomie XVIII i XIX w. – omawia przebieg kariery wojskowej Napoleona Bonapartego – wskazuje na mapie zasięg terytorialny podbojów wojsk Napoleona w Europie oraz miejsca najważniejszych bitew ich kampanii – wyjaśnia terytorialne i polityczne skutki podbojów armii Napoleona – przedstawia przyczyny zwycięstw i porażek wojsk	1	<i>D.8.1 charakteryzuje, na wybranych przykładach, strategię Napoleona I; analizuje czarną i białą legendę napoleońską; wyjaśnia różnice w ocenie Napoleona I w Polsce i w innych państwach europejskich.</i>

		Napoleona w bitwach: pod Trafalgarem, Frydlandem, Austerlitz, Borodino, Lipskiem i Waterloo – opisuje przebieg i konsekwencje wyprawy armii Napoleona na Moskwę – prezentuje rozwój techniki związanej ze sztuką wojenną w epoce napoleońskiej		
2. „Czarna i biała legenda” Napoleona	1. Stosunek Napoleona do podbitej ludności 2. Polityka francuska wobec Hiszpanii 3. Księstwo Warszawskie	– wymienia pozytywne i negatywne skutki społeczno-polityczne ekspansji wojsk Napoleona w Europie – ocenia politykę Napoleona wobec narodów europejskich, a w szczególności Polaków – przedstawia przyczyny prowadzenia przez władze francuskie odmiennej polityki na obszarze Księstwa Warszawskiego oraz Hiszpanii – konfrontuje pozytywne i negatywne aspekty polityki Napoleona I ze stwierdzeniami tworzącymi jego „czarną” lub „białą legendę” – wyjaśnia przyczyny odmiennych ocen roli Napoleona utrwalonych w pamięci zbiorowej Europejczyków z różnych krajów	1	D.8.1 <i>charakteryzuje, na wybranych przykładach, strategię Napoleona I; analizuje czarną i białą legendę napoleońską; wyjaśnia różnice w ocenie Napoleona I w Polsce i w innych państwach europejskich.</i>
3. Od kongresu Wiedeńskiego do <i>pax Britannica</i>	1. Nowy ład w Europie 2. Rewolucje w pierwszej połowie XIX wieku 3. Wojna krymska i kongres berliński 4. Konflikty kolonialne	– tłumaczy, na czym polegał XIX-wieczny ład międzynarodowy – wymienia najważniejsze postanowienia uczestników kongresu wiedeńskiego dotyczące kwestii politycznych i terytorialnych – przedstawia przyczyny i skutki rewolucji społecznych oraz wystąpień narodowowyzwoleńczych z XIX w. – opisuje XIX-wieczne spory między mocarstwami europejskimi prowadzące do zawiązania się sojuszy militarnych, które podwazyły ład wersalski – omawia koncepcję światowej dominacji w kontekście <i>pax Britannica</i>	1	D.8.2 <i>charakteryzuje i porównuje trzy koncepcje stworzenia ładu światowego: Pax Romana, Pax Britannica i Pax Americana.</i>

		– wymienia przyczyny kryzysu imperium brytyjskiego – ocenia wpływ wojen kolonialnych na światową politykę i sytuację mieszkańców krajów pozaeuropejskich		
4. Przemiany w wojskowości w XIX wieku	1. Armie narodowe 2. Wynalazki i nowa broń 3. Wojny we Włoszech i powstanie Czerwonego Krzyża 4. Wojna francusko-niemiecka	– omawia proces tworzenia się armii narodowych – wymienia innowacje techniczne w dziedzinie przemysłu i transportu wojskowego, które wprowadzono w XIX w. – opisuje początki wykorzystywania nowoczesnych rodzajów broni – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen, które doprowadziły do zjednoczenia Włoch oraz Niemiec – przedstawia rozwój opieki humanitarnej nad żołnierzami, którzy odnieśli rany na polach bitew – prezentuje okoliczności powstania Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża – ocenia postawę Jeana Henriego Dunanta związaną z ochroną ofiar konfliktów zbrojnych oraz jego wpływ na uchwalenie konwencji genewskiej – podaje współczesne przykłady respektowania prawa konfliktów zbrojnych i ocenia je	1	zagadnienia wykraczające poza podstawę programową
Rozdział V: Stulecie konfliktów globalnych				
1. I wojna światowa	1. I wojna światowa na froncie zachodnim 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki na pozostałych frontach 4. I wojna światowa na morzach 5. Zmiany w technice	– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki I wojny światowej – porównuje wojnę prowadzoną na frontach: zachodnim, wschodnim i południowym – omawia na wybranych przykładach bitew udział wojsk lądowych, lotnictwa i floty w realizacji celów strategicznych poszczególnych stron konfliktu – podaje przykłady niehumanitarnego traktowania cywilów i żołnierzy podczas I wojny światowej	1	zagadnienia wykraczające poza podstawę programową

	wojskowej 6. Skutki społeczne I wojny światowej 7. Powstanie Ligi Narodów	– ocenia społeczne i polityczne skutki I wojny światowej – wyjaśnia cel utworzenia Ligi Narodów oraz ocenia przyznane jej środki nacisku na państwa, które naruszały międzynarodowe porozumienia		
2. Wojna totalna	1. Sukcesy niemieckie z lat 1939–1941 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki w Afryce 4. Front zachodni w latach 1943–1945 5. Wojna na Dalekim Wschodzie 6. Na czym polegała wojna totalna 7. Rozwój techniki podczas II wojny światowej	– wyjaśnia znaczenie terminu <i>wojna totalna</i> – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki II wojny światowej – wymienia przyczyny (wewnętrzne i zewnętrzne) porażki wojsk polskich podczas kampanii wrześniowej – omawia zasięg podbojów niemieckich i sowieckich z lat 1939–1941 – opisuje traktowanie jeńców wojennych oraz ludności cywilnej przez siły III Rzeszy, ZSRR i aliantów zachodnich – analizuje cele strategiczne dowódców wojsk podczas kampanii wojennych z lat 1941–1945 – tłumaczy, dlaczego w 1943 r. nastąpił zwrot w przebiegu działań wojennych i jakie skutki przyniósł on armii niemieckiej – prezentuje wynalazki związane z techniką wojskową wprowadzone do użytku podczas II wojny światowej	1	zagadnienia wykraczające poza podstawę programową
3. ONZ i <i>pax Americana</i>	1. Powstanie ONZ 2. Rozwój prawa humanitarnego 3. Zimna wojna 4. Od <i>pax Romana</i> do <i>pax Americana</i>	– analizuje zapisane w najważniejszych dokumentach prawa międzynarodowego normy dotyczące sposobu prowadzenia działań wojennych oraz stosunku wojsk do jeńców i ludności cywilnej w czasie konfliktów zbrojnych – ocenia wpływ XX-wiecznych konfliktów zbrojnych na kształtowanie się prawa humanitarnego – określa cele strategiczne Układu Warszawskiego i NATO w okresie zimnej wojny	1	D.8.2 <i>charakteryzuje i porównuje trzy koncepcje stworzenia ładu światowego: Pax Romana, Pax Britanica i Pax Americana.</i> E.8.1 <i>analizuje wybrane przepisy prawa międzynarodowego o</i>

		– przedstawia przyczyny wzrostu znaczenia politycznego USA po upadku bloku wschodniego – omawia koncepcję światowej dominacji w kontekście <i>pax Americana</i> oraz porównuje ją z <i>pax Romana</i> i <i>pax Britannica</i> – wyjaśnia, jaką rolę w kształtowaniu XX-wiecznego ładu międzynarodowego odegrały Liga Narodów i ONZ		<i>wojnie.</i>
4. Wizje globalnej zagłady	1. Broń atomowa 2. Terroryzm 3. Wizje zagłady świata	– omawia historię powstania broni jądrowej i plany jej zastosowania – przedstawia procesy i wydarzenia z okresu zimnej wojny, które mogły doprowadzić do wybuchu konfliktu nuklearnego – wyjaśnia znaczenie posiadania broni jądrowej przez rywalizujące ze sobą mocarstwa – wymienia przykłady kontrolowania broni jądrowej przez społeczność międzynarodową – ocenia stopień zagrożenia terrorystycznego we współczesnym świecie – opisuje wizje globalnej zagłady na przykładach wybranych filmów i książek science-fiction	1	E.8.2 <i>charakteryzuje ruch pacyfistyczny; charakteryzuje wizję globalnej zagłady obecną w literaturze i filmach science-fiction.</i>
5. Nigdy więcej wojny!	1. Początki ruchu pacyfistycznego 2. Pacyfizm w XX wieku 3. Wojna w Wietnamie 4. Wojna bez broni	– ocenia wpływ chrześcijaństwa na kształtowanie się idei pacyfistycznych – prezentuje rozwój idei pacyfistycznych w kontekście krwawych konfliktów zbrojnych z XIX i XX w. – przedstawia poglądy zwolenników pacyfizmu na przykładzie Mahatmy Gandhiego – formułuje opinię na temat wpływu wystąpień pokojowych z lat 60. XX w. w USA na przebieg wojny w Wietnamie – opisuje dokonania wybranych laureatów Pokojowej Nagrody Nobla	1	E.8.2 <i>charakteryzuje ruch pacyfistyczny; charakteryzuje wizję globalnej zagłady obecną w literaturze i filmach science-fiction.</i>

		– wymienia cele i formy współczesnych działań osób zaangażowanych w ruch pacyfistyczny – omawia nowoczesne sposoby prowadzenia wojen propagandowych i gospodarczych		

Rozkład materiału wraz z odniesieniami do podstawy programowej

Europa i świat

Temat lekcji	Treści	Oczekiwane osiągnięcia Uczeń:	Liczba godzin	Odniesienia do podstawy programowej Uczeń:
Rozdział I: Świat śródziemnomorski				
1. Początki świata greckiego	1. Skąd się wzięła nazwa „Europa”? 2. Początki cywilizacji greckiej 3. Kolonizacja grecka 4. Morze w świecie greckim 5. Grecy i barbarzyńcy	– omawia okoliczności narodzin Europy jako kręgu cywilizacyjnego – prezentuje znaczenie Morza Śródziemnego jako łącznika pomiędzy cywilizacjami – przedstawia etapy kształtowania się cywilizacji śródziemnomorskich – opisuje tworzenie się cywilizacji greckiej i jej cechy charakterystyczne – tłumaczy znaczenie wielkiej kolonizacji greckiej w procesie przenikania się kultur śródziemnomorskich – wyjaśnia wpływ wojen perskich na postrzeganie ludów Wschodu	1	A.1.2 <i>charakteryzuje basen Morza Śródziemnego jako obszar intensywnego przenikania się kultur w starożytności.</i>
2. Kultura grecka i jej dziedzictwo	1. Złoty wiek Aten 2. Greckie korzenie nauki 3. Architektura i	– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Aten w V w. p.n.e. – wyjaśnia wpływ uczonych i filozofów greckich na rozwój nauki w późniejszych epokach	1	A.1.2 <i>charakteryzuje basen Morza Śródziemnego jako obszar intensywnego</i>

	sztuka 4. Kultura hellenistyczna 5. Synkretyzm religijny 6. Aleksandria – stolica nauki greckiej w Egipcie	– omawia grecki kanon piękna i jego wpływ na sztukę europejską – przedstawia elementy stylu klasycznego w architekturze – opisuje wkład greckiego systemu nauczania w rozwój demokracji – prezentuje cele polityki Aleksandra Macedońskiego i władców hellenistycznych w zakresie kultury – przedstawia cechy religii greckiej i kultury hellenistycznej – ocenia wpływ osiągnięć starożytnych Greków na narodziny i rozwój europejskiej tożsamości kulturowej		<i>przenikania się kultur w starożytności.</i>
3. Rzymianie podbijają świat	1. Wpływy etruskie 2. Rzym – główna potęga Italii 3. Powstanie Imperium Rzymskiego 4. Rzymianie w Grecji – zdobywcy i uczniowie 5. Podziały świata rzymskiego	– omawia początki cywilizacji rzymskiej – wyjaśnia wpływ kultury etruskiej na cywilizację rzymską – prezentuje sposób organizacji armii rzymskiej – opisuje politykę Rzymu wobec podbitych ludów – przedstawia organizację Imperium Rzymskiego – wyjaśnia znaczenie wpływów greckich dla rozwoju kultury rzymskiej – wymienia strefy podziału kulturowego i gospodarczego w państwie rzymskim	1	A.1.1 <i>opisuje zasięg i konsekwencje ekspansji rzymskiej; wyjaśnia pojęcie romanizacji, odwołując się do wybranych przykładów.</i>
4. Europa staje się rzymska	1. <i>Pax Romana</i> 2. Rzymscy budowniczowie Europy	– opisuje proces romanizacji i wskazuje jego przykłady – wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Romana</i> i co było jego podstawą	1	A.1.1 <i>opisuje zasięg i konsekwencje ekspansji rzymskiej; wyjaśnia pojęcie</i>

	3. Romanizacja 4. Prawo rzymskie 5. Początki chrześcijaństwa 6. Chrześcijaństwo religią imperium	– wymienia osiągnięcia techniczne cywilizacji rzymskiej – omawia cechy rzymskiego prawodawstwa – przedstawia etapy rozwoju chrześcijaństwa na drodze do ustanowienia go rzymską religią państwową – ocenia wkład cywilizacji rzymskiej w kulturowe dziedzictwo Europy		<i>romanizacji, odwołując się do wybranych przykładów.</i>
Rozdział II: Kształtowanie się Europy				
1. Na gruzach Imperium Rzymskiego	1. Podział Imperium Rzymskiego 2. Wędrowki ludów 3. Bizancjum 4. Początki państw germańskich i słowiańskich 5. Kościół we wczesnym średniowieczu 6. Frankowie następcami Rzymian 7. Niepokojna Europa	– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wędrowki ludów – charakteryzuje cesarstwo bizantyjskie pod względem jego związków z tradycją antycznego Rzymu – omawia organizację cesarstwa bizantyjskiego – prezentuje zasięg wpływów politycznych i religijnych Bizancjum – przedstawia proces kształtowania się nowych państw we wczesnośredniowiecznej Europie – ocenia wpływ Kościoła na sytuację wewnętrzną państw germańskich i słowiańskich – omawia znaczenie państwa Franków w procesie odrodzenia cesarstwa w Europie Zachodniej – opisuje średniowieczne najazdy na terenach Europy Hunów, Bułgarów, Awarów, Węgrów, Normanów i Mongołów	1	Zagadnienia wykraczające poza podstawę programową
2. W kręgu islamu	1. Początki islamu 2. Podział świata	– charakteryzuje działalność Mahometa i okoliczności narodzin islamu	1	B.1.1 <i>charakteryzuje wpływ</i>

	muzułmańskiego 3. Podboje arabskie 4. Handel i rzemiosło arabskie 5. Architektura i sztuka islamu 6. Wpływ kultury muzulmańskiej na cywilizację europejską	– przedstawia cechy charakterystyczne islamu – omawia zasięg podbojów arabskich – wyjaśnia przyczyny sukcesów ekspansji arabskiej w Europie – określa wpływ islamu na organizację państwa i społeczeństwa – opisuje osiągnięcia cywilizacji islamskiej – ocenia znaczenie kultury muzulmańskiej dla rozwoju cywilizacji europejskiej		<i>cywilizacyjnego kręgu islamskiego na Europę w średniowieczu, w dziedzinie polityki, sztuki, filozofii.</i>
3. Wyprawy krzyżowe – religia i polityka	1. Początki ruchu krucjatowego w Europie Zachodniej 2. Ekspansja Turków seldżuckich 3. Pierwsze krucjaty 4. Państwa łacińskie na Bliskim Wschodzie 5. Kontrofensywa muzulmanów 6. Cesarstwo łacińskie i zmierzch idei krucjat 7. Skutki krucjat	– wymienia polityczne, ekonomiczne i społeczne przyczyny wypraw krzyżowych na Bliskim Wschodzie – przedstawia stosunek Turków seldżuckich do ludności podbitych terytoriów – ocenia wpływ idei krucjat na mentalność średniowiecznych chrześcijan – omawia sukcesy i porażki państw łacińskich na Bliskim Wschodzie – opisuje relacje między krzyżowcami i cesarstwem bizantyjskim w okresie krucjat – prezentuje negatywne i pozytywne skutki ruchu krucjatowego	1	B.1.1 <i>charakteryzuje wpływ cywilizacyjnego kręgu islamskiego na Europę w średniowieczu, w dziedzinie polityki, sztuki, filozofii.</i>
4. Średniowieczna Hiszpania na styku trzech kultur	1. Rekonkwista 2. Chrześcijanie wśród muzulmanów, muzulmanie wśród chrześcijan 3. Żydzi sefardyjscy	– omawia okoliczności powstania kalifatu Kordoby – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rekonkwisty – wymienia przykłady zgodnego i wrogiego współżycia chrześcijan, muzulmanów i Żydów na Półwyspie Iberyjskim – przedstawia i ocenia stosunek chrześcijan do	1	B.1.2 <i>charakteryzuje przykłady zgodnego i wrogiego współżycia chrześcijan, Żydów i muzulmanów w</i>

	4. Współistnienie wielu kultur 5. Kres tolerancji na Półwyspie Iberyjskim 6. Hiszpania po rekonkwście 7. Prześladowania Żydów w średniowiecznej Europie	muzułmanów i Żydów w czasie rekonkwisty – omawia i ocenia działalność inkwizycji na Półwyspie Iberyjskim – opisuje sytuację diaspory żydowskiej w średniowiecznej Europie – ocenia sposób oskarżania i prześladowania ludności żydowskiej w średniowiecznej Europie		<i>wybranych regionie średniowiecznej Europy.</i>
Rozdział III: Europa odkrywa świat				
1. Krok poza Europę	1. Przednowożytne wyobrażenia o świecie 2. Średniowieczni odkrywcy 3. Podłoże ekonomiczne wypraw odkrywczych 4. Rozwój nauki i techniki 5. Uwarunkowania społeczne wypraw odkrywczych 6. Ekspansja portugalska	– opisuje średniowieczne wyobrażenia o świecie – określa stopień znajomości lądów i mórz pozaeuropejskich wśród Europejczyków do początku XV w. – porównuje zasięg eksploracji różnych części świata osiągnięty w średniowieczu przez Europejczyków, Arabów i Chińczyków – przedstawia szlaki podróży średniowiecznych odkrywców z Europy – omawia techniczne rozwiązania, które umożliwiły Europejczykom wyprawy dalekomorskie – wymienia ekonomiczne i społeczne przyczyny zainteresowania wyprawami odkrywczymi wśród szlachty iberyjskiej – ocenia znaczenie wypraw portugalskich żeglarzy w XV w. dla rozwoju wiedzy geograficznej	1	C.1.1 <i>wyjaśnia przyczyny, które spowodowały i umożliwiły ekspansję zamorską Europy u schyłku średniowiecza i w epoce nowożytnej;</i> C.1.2 <i>charakteryzuje postaci wybranych wielkich podróżników późnego średniowiecza i nowożytności.</i>
2. Wielkie odkrycia	1. Wyprawy	– opisuje przebieg wypraw odkrywczych Krzysztofa	1	C.1.1 <i>wyjaśnia przyczyny,</i>

geograficzne	Krzysztofa Kolumba 2. Pierwsze kontakty Europejczyków z Indianami 3. Droga morska do Indii 4. Poznawanie Nowego Świata 5. Wyprawa dookoła świata 6. Odkrycia Jamesa Cooka	Kolumba – ocenia stosunek Europejczyków do ludności indiańskiej na wyspach karaibskich i kontynentach amerykańskich – wymienia skutki poszukiwania drogi morskiej do Indii przez Portugalczyków i Hiszpanów – przedstawia przyczyny zainteresowania państw europejskich ekspansją zamorską – prezentuje wielkie odkrycia geograficzne z XVI w. dokonane przez żeglarzy portugalskich, hiszpańskich, francuskich i angielskich – wyjaśnia wpływ wyprawy Ferdynanda Magellana i Juana Elcaño na rozwój wiedzy geograficznej – omawia osiągnięcia Jamesa Cooka i ich znaczenie w procesie umacniania pozycji międzynarodowej Wielkiej Brytanii		<i>które spowodowały i umożliwiły ekspansję zamorską Europy u schyłku średniowiecza i w epoce nowożytnej;</i> C.1.2 <i>charakteryzuje postaci wybranych wielkich podróżników późnego średniowiecza i nowożytności.</i>
3. Europejczycy w Nowym Świecie	1. Konkwistadorzy w Mezoameryce 2. Podbój imperium Inków 3. Początki rywalizacji o kolonie w XVI wieku	– omawia i ocenia działalność konkwistadorów hiszpańskich w Ameryce – porównuje sytuację Azteków, Majów i Inków przed i po przybyciu Europejczyków do Ameryki – opisuje okoliczności upadku cywilizacji prekolumbijskich – przedstawia i porównuje organizację portugalskiego i hiszpańskiego imperium kolonialnego – wyjaśnia gospodarcze i polityczne przyczyny podjęcia rywalizacji o kolonie przez państwa europejskie	1	C.1.1 <i>wyjaśnia przyczyny, które spowodowały i umożliwiły ekspansję zamorską Europy u schyłku średniowiecza i w epoce nowożytnej.</i>

4. Początki gospodarki światowej	1. Skutki ekologiczne i kulturowe wielkich odkryć 2. Handel kolonialny 3. Rywalizacja o wpływy gospodarcze 4. Początki kapitalizmu	– wymienia ekologiczne, kulturowe i gospodarcze skutki wielkich odkryć geograficznych i ekspansji kolonialnej – opisuje działalność misjonarzy chrześcijańskich w Nowym Świecie – wyjaśnia proces przemian relacji handlowych i powstawania rynku światowego spowodowany obrotem towarami kolonialnymi – tłumaczy mechanizm wymiany handlowej w ramach tzw. złotego trójkąta – omawia i ocenia zjawisko nowożytnego niewolnictwa i handlu niewolnikami – przedstawia wpływ zmian w zakresie popytu i podaży w nowożytnej Europie na wyodrębnienie się w niej dwóch stref gospodarczych – opisuje początki kształtowania się systemu kapitalistycznego	1	C.1.1 <i>wyjaśnia przyczyny, które spowodowały i umożliwiły ekspansję zamorską Europy u schyłku średniowiecza i w epoce nowożytnej.</i>
Rozdział IV: Wiek imperializmu				
1. Niepodległe państwa w Nowym Świecie	1. Kolonie północnoamerykańskie w XVIII wieku 2. Początek walk o niepodległość 3. Międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej 4. Kolonie hiszpańskie w Ameryce na	– wymienia polityczne i gospodarcze przyczyny odłączenia się kolonii amerykańskich od Wielkiej Brytanii oraz Hiszpanii – przedstawia wpływ wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych na sytuację polityczną w Europie – omawia idee oświeceniowe, które stanowiły podstawę ideologii ruchów niepodległościowych na półkuli zachodniej – przedstawia proces uzyskiwania niepodległości przez państwa Ameryki Łacińskiej	1	D.1.2 <i>przedstawia spory o ocenę roli kolonializmu europejskiego dla Europy i terytoriów kolonizowanych.</i>

	początku XIX wieku 5. Zerwanie związków z Hiszpanią 6. Ameryka dla Amerykanów	– porównuje ustroje polityczne i sytuację społeczną niepodległych państw amerykańskich w XIX w. – opisuje politykę Stanów Zjednoczonych wobec Europy i Ameryki Łacińskiej w XIX w. – wyjaśnia, na czym polegał amerykański izolacjonizm		
2. Nowy kolonializm	1. Walka z handlem niewolnikami 2. Wiktoriańskie imperium Brytyjczyków 3. Indie – „perła w Koronie brytyjskiej” 4. Wyścig kolonialny w Afryce 5. Państwo Środka i „wiek upokorzeń”	– omawia proces zniesienia niewolnictwa w XIX w. – przedstawia mocne i słabe strony imperium brytyjskiego w XIX w. – porównuje cele polityki brytyjskiej w Kanadzie, Australii, Indiach i Chinach – wyjaśnia związek między tzw. Wielkim Buntem i Wielkim Głodem w Indiach w XIX w. a sposobem zarządzania tym krajem przez administrację brytyjską – prezentuje na mapie XIX-wiecznej Afryki strefy panowania Brytyjczyków, Francuzów, Niemców, Włochów i Belgów – tłumaczy, na czym polegał „wiek upokorzeń” Chin – wymienia skutki rywalizacji kolonialnej w XIX w. dla mieszkańców terytoriów pozaeuropejskich	1	D.1.1 <i>opisuje politykę Europy wobec Chin, Indii i Japonii w XIX w.; ocenia znaczenie odkrycia kultur Chin, Indii i Japonii dla cywilizacji europejskiej;</i> D.1.2 <i>przedstawia spory o ocenę roli kolonializmu europejskiego dla Europy i terytoriów kolonizowanych.</i>
3. Konflikty kolonialne	1. Przeciw kolonizatorom 2. Bunt sipajów 3. Powstania w Chinach 4. Powstanie Mahdiego	– przedstawia stosunek Chińczyków i zwolenników Mahdiego do cywilizacji europejskiej w XIX w. – wymienia przejawy sprzeciwu ludności kolonii wobec dominacji Europejczyków w XIX w. – wyjaśnia, na czym polegała przewaga kolonistów europejskich nad rdzennymi mieszkańcami Dalekiego Wschodu i Afryki	1	D.1.1 <i>opisuje politykę Europy wobec Chin, Indii i Japonii w XIX w.; ocenia znaczenie odkrycia kultur Chin, Indii i Japonii dla cywilizacji</i>

	5. Konflikty w południowej Afryce	– omawia okoliczności wybuchu i zakończenia powstań: sipajów, tajpingów, bokserów i mahdystów oraz wojen burskich – opisuje walki plemion afrykańskich i indiańskich z najeźdźcami z zachodniego kręgu kulturowego		<i> europejskiej.</i>
4. Ekonomia w okresie imperializmu	1. Rola kolonii w epoce industrialnej 2. Szlaki oceaniczne 3. Kolej a kolonizacja 4. Metody administrowania koloniami	– prezentuje kierunki ekspansji gospodarczej mocarstw europejskich na rynku światowym w epoce industrialnej – omawia wpływ rozwoju przemysłu w XIX-wiecznej Europie na politykę kolonialną państw europejskich – przedstawia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla usprawnienia transportu i umocnienia pozycji politycznej mocarstw kolonialnych – wyjaśnia, w jakich celach władze mocarstw kolonialnych rozwijały sieć kolejową i telegraficzną na podporządkowanych sobie terenach – porównuje metody administrowania koloniami stosowane przez władze metropolitalne	1	<i>D.1.2 przedstawia spory o ocenę roli kolonializmu europejskiego dla Europy i terytoriów kolonizowanych.</i>
5. Brzemie białego człowieka	1. Stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej 2. Ideologia imperialna 3. Skutki kolonializmu dla	– przedstawia i ocenia stosunek Europejczyków i Amerykanów do rdzennej ludności kolonizowanych terytoriów – ocenia ideologię i politykę imperialną mocarstw kolonialnych w XIX w. – wymienia polityczne, społeczne i gospodarcze skutki XIX-wiecznego kolonializmu – prezentuje działalność europejskich przeciwników	1	<i>D.1.2 przedstawia spory o ocenę roli kolonializmu europejskiego dla Europy i terytoriów kolonizowanych.</i>

	ludności pozaeuropejskiej 4. Krytyka kolonializmu 5. Wpływ kolonializmu na kulturę europejską	polityki imperialnej i kolonializmu w XIX w. – wyjaśnia, które zdobycze cywilizacji europejskiej pozytywnie wpłynęły na sytuację rdzennych mieszkańców kolonii – opisuje cechy charakterystyczne orientalizmu w kulturze XIX-wiecznej Europy		
6. Świat wobec dominacji mocarstw kolonialnych	1. Japonia: od izolacji do otwarcia na świat 2. Reformy w Japonii 3. Podboje japońskie i wojna z Rosją 4. Klęski Europejczyków w próbach kolonizacji 5. Początki ruchów niepodległościowych w koloniach	– przedstawia okoliczności otwarcia Japonii na świat i obalenia systemu szogunatu w XIX w. – opisuje proces modernizacji Japonii w XIX w. i jego skutki – omawia cele strategiczne Rosji i Japonii podczas wojny w latach 1904–1905 – wymienia przyczyny utrzymania niepodległości w XIX w. przez Afganistan i Etiopię – wyjaśnia, dlaczego na przełomie XIX i XX w. wykształceni w Europie przedstawiciele inteligencji z krajów skolonizowanych zaczęli sprzeciwiać się polityce światowych mocarstw	1	D.1.1 <i>opisuje politykę Europy wobec Chin, Indii i Japonii w XIX w.; ocenia znaczenie odkrycia kultur Chin, Indii i Japonii dla cywilizacji europejskiej;</i> D.1.2 <i>przedstawia spory o ocenę roli kolonializmu europejskiego dla Europy i terytoriów kolonizowanych.</i>
Rozdział V: Świat w erze globalizacji				
1. Sojusznik zza Atlantyku	1. Stany Zjednoczone w XIX wieku 2. „Ziemia obiecana” 3. Polityka zagraniczna USA w drugiej połowie XIX	– omawia proces rozwoju terytorialnego i przebieg walki o jedność Stanów Zjednoczonych w XIX w. – porównuje warunki życia imigrantów z Europy w Ameryce i robotników w Europie – charakteryzuje przesłanki, które umożliwiły intensywny rozwój gospodarczy USA	1	E.1.1 <i>charakteryzuje kontakty i stosunki Stanów Zjednoczonych i Europy w XX w., z uwzględnieniem</i>

	wieku 4. I wojna światowa 5. Wspaniałe lata 20. 6. Wielki Kryzys i <i>New Deal</i> 7. Od izolacjonizmu do zaangażowania	– wymienia przyczyny wybuchu I wojny światowej i przystąpienia do niej Stanów Zjednoczonych – wyjaśnia wpływ skutków I wojny światowej na okres amerykańskiej prosperity w latach 20. XX w. – przedstawia sytuację społeczno-gospodarczą w USA przed wybuchem wielkiego kryzysu – wymienia przyczyny, przejawy i skutki wielkiego kryzysu gospodarczego w Stanach Zjednoczonych – opisuje proces wychodzenia USA z kryzysu gospodarczego w okresie międzywojennym – prezentuje cele amerykańskiej polityki zagranicznej w okresie prezydentury Franklina Delano Roosevelta		<i>polityki, gospodarki i kultury.</i>
2. Stany Zjednoczone demokratycznym supermocarstwem	1. II wojna światowa 2. Plan Marshalla 3. Rywalizacja supermocarstw 4. Stany Zjednoczone wobec Ameryki Łacińskiej i Azji 5. Od odprężenia do „gwiazdnych wojen” 6. „Żandarm świata” 7. Wyzwania geopolityczne w XXI wieku	– omawia znaczenie potencjału gospodarczego i technologicznego USA dla rozstrzygnięcia II wojny światowej – przedstawia i ocenia wpływ USA na odbudowę gospodarczą powojennej Europy – wyjaśnia, na czym polegała zimna wojna w stosunkach między Wschodem a Zachodem – wymienia okresy zwiększonego napięcia w stosunkach międzynarodowych w latach zimnej wojny – opisuje metody prowadzenia amerykańskiej polityki interwencji w Azji i Ameryce Łacińskiej w drugiej połowie XX w. – wyjaśnia założenia i zmiany strategii politycznej USA w latach 70. i 80. XX w. – ocenia pozycję polityczną i kulturową USA w	1	E.1.1 <i>charakteryzuje kontakty i stosunki Stanów Zjednoczonych i Europy w XX w., z uwzględnieniem polityki, gospodarki i kultury.</i>

		układzie sił współczesnego świata – wymienia główne współczesne problemy geopolityczne		
3. Kres imperiów kolonialnych	1. Osłabienie pozycji Europy 2. Indyjska droga do niepodległości 3. Dekolonizacja Indochin 4. Niepodległość Afryki 5. Dziedzictwo kolonizacji europejskiej	– charakteryzuje i ocenia miejsce Europy na współczesnej scenie politycznej i gospodarczej świata – przedstawia wpływ wydarzeń z okresu II wojny światowej na umocnienie się ruchów niepodległościowych w koloniach państw europejskich – omawia przebieg dekolonizacji w Azji i Afryce po zakończeniu II wojny światowej – wyjaśnia główne problemy polityczne, społeczne i gospodarcze państw azjatyckich i afrykańskich po uzyskaniu przez nie niepodległości – wymienia przyczyny powstania ruchu państw niezaangażowanych – prezentuje przykłady zjawiska neokolonializmu i jego skutki dla byłych krajów kolonialnych i ich metropolii	1	D.1.1 [...] <i>ocenia znaczenie odkrycia kultur Chin, Indii i Japonii dla cywilizacji europejskiej;</i> D.1.2 <i>przedstawia spory o ocenę roli kolonializmu europejskiego dla Europy i terytoriów kolonizowanych.</i>
4. Od protekcjonizmu do wolnego handlu	1. Znaczenie handlu zagranicznego 2. Modele polityki handlowej 3. Współczesny handel światowy i jego problemy 4. Porozumienia	– omawia znaczenie handlu zagranicznego dla rozwoju gospodarczego państw całego świata od XIX w. do współczesności – porównuje zasady protekcjonizmu i liberalizmu gospodarczego – tłumaczy, na czym polega liberalizacja handlu światowego i ocenia jej skutki – wyjaśnia zależność między stabilną sytuacją	1	E.1.2 <i>charakteryzuje stanowiska w sporze o liberalizację światowego handlu i jej konsekwencje.</i>

	międzynarodowe dotyczące handlu	międzynarodową a rozwojem gospodarki światowej – wymienia polityczne i gospodarcze przyczyny rozpoczęcia i pogłębiania procesu integracji europejskiej – przedstawia znaczenie rynku paliwowego dla sytuacji gospodarczej na świecie – prezentuje założenia uregulowań prawnych dotyczących wolnorynkowego handlu międzynarodowego – wymienia organizacje międzynarodowe mające wpływ na rozwój handlu międzynarodowego		
5. Globalizacja – szanse i zagrożenia	1. Czym jest globalizacja 2. Przejawy globalizacji 3. Skutki globalizacji 4. Krytycy globalizacji 5. Polska w zglobalizowanym świecie	– tłumaczy, na czym polega proces globalizacji – wymienia przyczyny przyspieszenia globalizacji we wszystkich sferach życia społecznego i gospodarczego od przełomu lat 80. i 90. XX w. – rozpoznaje współczesne zjawiska polityczne, społeczne i gospodarcze, które powstają i rozwijają się w związku z globalizacją – przedstawia wpływ korporacji międzynarodowych na ujednoczenie wzorów kulturowych na świecie – wyjaśnia sposoby zmniejszenia kosztów produkcji i maksymalizacji zysków stosowane przez wielkie korporacje międzynarodowe – omawia radykalizację nastrojów społecznych wynikającą z obawy o dalszy rozwój procesu globalizacji – wymienia przykłady zagrożeń dla ludzkości, które niesie ze sobą współcześnie proces globalizacji	1	E.1.1 <i>charakteryzuje kontakty i stosunki Stanów Zjednoczonych i Europy w XX w., z uwzględnieniem polityki, gospodarki i kultury;</i> E.1.2 <i>charakteryzuje stanowiska w sporze o liberalizację światowego handlu i jej konsekwencje.</i>

		– ocenia wpływ liberalizacji i globalizacji na gospodarkę i społeczeństwo współczesnej Polski		

Kryteria oceniania i metody sprawdzania osiągnięć uczniów

Ocena celująca (6)

Uczeń:

- w pełnym stopniu opanował wymagania określone w planie wynikowym, a jego wiedza i umiejętności często wykraczają poza te wymagania;
- swobodnie i poprawnie operuje faktografią i terminologią, wraz z treściami znacznie wykraczającymi poza program nauczania;
- trafnie sytuuje i synchronizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- dostrzega związki i zależności między zjawiskami z różnych dziedzin życia (polityka, społeczeństwo, gospodarka, kultura);
- wykazuje się samodzielnością i wnikliwością w selekcjonowaniu i interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów;
- prezentuje problemy, procesy i zjawiska w szerokim kontekście;
- potrafi samodzielnie formułować wnioski, porównywać i oceniać postaci, zjawiska i wydarzenia;
- w sposób przemyślany i wskazujący na rozumienie problemu prezentuje i uzasadnia swoje stanowisko;
- potrafi odnieść się krytycznie do ocen i opinii innych ludzi;
- samodzielnie i w przemyślany sposób integruje wiedzę i umiejętności z różnych źródeł.

Ocena bardzo dobra (5)

Uczeń:

- wykazuje się wiedzą i umiejętnościami ujętymi w planie wynikowym jako wymagania podstawowe, dopełniające i rozszerzające;
- bezbłędnie posługuje się faktografią i terminologią określoną w planie wynikowym;
- swobodnie lokalizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- w sposób pełny, rzetelny i wnikliwy analizuje i interpretuje wydarzenia, zjawiska i procesy oraz podejmuje próby samodzielnego oceniania i wnioskowania;
- umiejętnie stosuje argumentację i doszukuje się analogii w omawianiu wydarzeń, zjawisk i procesów;
- samodzielnie podejmuje działania zmierzające do poszerzenia i pogłębienia swojej wiedzy;

- sumiennie wywiązuje się ze stawianych przed nim zadań, także dodatkowych;
- pracując w zespole, konsekwentnie wykonuje polecenia i pełni funkcję lidera, przypominając innym członkom grupy o zadaniach do wykonania oraz wspierając ich wysiłki;
- wnosi pozytywny wkład w pracę zespołu poprzez przestrzeganie zasad współpracy i okazywanie szacunku kolegom i ich pomysłom.

Ocena dobra (4)

Uczeń:

- wykazuje się znajomością podstawowych i dopełniających wymagań programowych;
- w zasadzie poprawnie stosuje pojęcia i terminy historyczne oraz umiejscawia wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- w sposób powierzchowny dostrzega związki i zależności między faktami i wydarzeniami oraz dokonuje analizy i syntezy omawianych zjawisk i procesów;
- potrafi logicznie, ale nie w pełni samodzielnie, formułować oceny i wnioski;
- interpretuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w sposób odtwórczy;
- stara się być aktywnym na zajęciach;
- podejmuje się stawianych przed nim zadań i poprawnie się z nich wywiązuje;
- pracując w zespole, koncentruje się na wyznaczonych zadaniach, wykonuje je terminowo i z należytą starannością;
- zwykle szanuje poglądy i zdanie innych i jest zdolny do kompromisu.

Ocena dostateczna (3)

Uczeń:

- wykazuje się znajomością podstawowych wymagań programowych;
- w ograniczonym zakresie i z błędami posługuje się faktografią i terminologią oraz lokalizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- dostrzega zasadnicze zależności przyczynowo – skutkowe;
- w niewielkim zakresie i w pełni poprawnie wnioskuje i ocenia wydarzenia, zjawiska i procesy;
- pracując w zespole, stara się wykonać polecenia na czas, ale czyni to powierzchownie i niestarannie;
- wykazuje aktywność pod wpływem perswazji innych członków grupy.

Ocena dopuszczająca (2)

Uczeń:

- mimo wyraźnych braków w wiedzy potrafi przy pomocy nauczyciela odtworzyć wiadomości konieczne, istotne dla dalszego kształcenia;
- wykazuje się niewielką znajomością faktografii i terminologii oraz w bardzo ograniczonym zakresie i z licznymi błędami lokalizuje fakty w czasie i przestrzeni;
- z pomocą nauczyciela formułuje powierzchowne wnioski i oceny;
- pracując w zespole, wykonuje tylko część powierzonych mu zadań;
- niechętnie angażuje się w pracę grupy, odrywając się od powierzonych zadań i nie przestrzegając zasad współpracy.

Ocena niedostateczna (1)

Uczeń:

- nie opanował wymagań określonych na ocenę dopuszczającą;
- wykazuje braki w opanowaniu podstawowej faktografii i terminologii;
- nie potrafi umiejscowić wydarzeń w czasie i przestrzeni oraz wskazać związków między omawianymi faktami i wydarzeniami;
- nie podejmuje prób wnioskowania i oceniania lub czyni to nieumiejętnie i z poważnymi błędami;
- nie potrafi pracować w zespole, przeszkadza tym, którzy starają się pracować, nie wykonuje zadanej pracy, nie stara się o potrzebne materiały;
- nie angażuje się w działania grupy nawet pod presją jej członków.